

Ewa Tamara Szuber-Bednarz*

Problem zatrudnienia w regionie nowotomyskim jako kluczowy element dla rozwoju regionu

Słowa kluczowe: rozwój lokalny, gospodarka lokalna, działalność gospodarcza jednostek samorządu terytorialnego, użyteczność publiczna, gospodarka komunalna

Streszczenie: Publikacja stanowi próbę zidentyfikowania problemu zatrudnienia w regionie nowotomyskim. Na podstawie badań własnych przeprowadzonych w regionie w okresie od października 2012 r. do grudnia 2012 r. oraz danych statystycznych zgromadzonych przez uprawnione organy państwowe poddano analizie zagadnienie problematyki zatrudnienia w czterech aspektach: podmiotowym, przedmiotowym, terytorialnym i temporalnym. Odniesiono się również do danych międzynarodowych.

Problem of employment in the Nowy Tomyśl region as a key element affecting regional development

Key words: unemployment, progress (development), local government, cooperation

Summary: The publication is an attempt at exploring the problem of employment in the Nowy Tomyśl region. Based on own studies conducted in the region in the period from October 2012 to December 2012, and statistical data collected by authorized state bodies, an analysis of employment is performed focusing on four major aspects of the problem: subjective, objective, territorial and temporal. Appropriate references are also made to international data.

* Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu

Wstęp

W demokratycznym państwie prawa podstawą dla sprawnego funkcjonowania społeczeństwa jest, oprócz zagwarantowania przestrzegania przez państwo fundamentalnych praw i wolności, możliwość swobodnego podejmowania zatrudnienia zapewniającego środki do prowadzenia egzystencji na oczekiwanym poziomie. Rolą samorządu terytorialnego jest badanie oczekiwań społecznych oraz możliwości uzyskania przez obywateli zatrudnienia gwarantującego stabilność egzystencji.

Celem niniejszych rozważań jest przedstawienie problemu zatrudnienia jako podstawowej przesłanki gwarantującej rozwój regionu. Analiza zagadnienia zostanie dokonana w:

- aspekcie podmiotowym, obejmującym strukturę demograficzną charakterystyczną dla regionu nowotomyskiego,
- aspekcie terytorialnym, obejmującym charakterystykę powierzchni regionu,
- aspekcie przedmiotowym, obejmującym zdolność regionu do zapewnienia zatrudnienia,
- aspekcie temporalnym, obejmującym dostępne dane statystyczne z lat 2009–2011.

Zanim jednak przedstawione zostaną rozważania ukierunkowane na poszczególne aspekty, wyjaśnienia wymagają podstawowe pojęcia, które mają doniosłe znaczenie w analizowanym przypadku.

Zagadnienia wprowadzające

Zgodnie z ustawą Kodeks pracy, zatrudnienie jest stosunkiem zobowiązaniowym, łączącym dwie strony: pracownika i pracodawcę. Każda ze stron ma prawa i obowiązki. Sąd Najwyższy wielokrotnie w swych rozstrzygnięciach podkreślał, że niedopuszczalna jest sytuacja, w której jedna strona zobowiązania, na podstawie którego nawiązuje się zatrudnienie pracownicze, byłaby wyłącznie uprawniona, a druga wyłącznie zobowiązana.

64 | Pamiętać należy, że stosunek pracy dochodzi do skutku przez zgodne oświadczenie woli stron, a także że przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem¹. Aby w pełni zrealizować cel wskazany powyżej, konieczne jest wykazanie cech istotnych stosunku pracowniczego. Ma to duże znaczenie z punktu widzenia charakterystyki regionu nowotomyskiego, w szczególności

¹ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz.U. z 1974 r., nr 24, poz. 141, art. 22.

ze względu na charakterystykę demograficzną i strukturę powierzchni, a także zwyczajnie panujące w regionie.

Istotne cechy stosunku pracy to przede wszystkim:

1. Praca podporządkowana kierownictwu pracodawcy – oznacza to, że pracodawca zapewnia kierowanie procesem pracy poprzez bądź to wyznaczanie osób odpowiedzialnych za realizację procesu pracy, bądź to samodzielne kierowanie tym procesem. Kierownictwo oznacza, że pracownik w procesie realizacji powierzonych mu zadań lub czynności wykonuje polecenia pracodawcy (przełożonego) i pozostaje w jego dyspozycji w zakładzie pracy lub innym miejscu wyznaczonym do wykonywania pracy. Kierownictwo to także konieczność wypełniania obowiązków – zarówno po stronie pracodawcy, jak i po stronie pracownika – określonych w kodeksie pracy oraz innych aktach prawa wewnątrzzakładowego, np. regulaminie pracy czy zakładowym układzie zbiorowym pracy².
2. Praca określonego rodzaju bądź praca na określonym stanowisku – brak jednak ustawowego określenia, czym jest praca. Z jej istoty można wnioskować, że jest to świadczenie realizowane osobiście przez pracownika poprzez wykorzystanie posiadanych umiejętności, zdolności czy wiedzy³. Praca jest wykonywana w sposób powtarzalny wg określonego rozkładu czasu pracy. Realizacja procesu pracy aranżowana jest przez pracodawcę, który przy nawiązaniu stosunku pracy wskazuje, jakiego rodzaju pracy żąda od pracownika, określając bądź stanowisko (może przy tym przedstawić pracownikowi zakres czynności, do wykonywania których zobowiązany jest pracownik), bądź rodzaj czynności⁴. Najważniejszym elementem podejmowania pracy jest charakter zarobkowy – pracownik nawiązuje stosunek pracy w celu osiągnięcia zarobku.
3. Świadczenie pracy na rzecz pracodawcy – oznacza, że praca świadczona przez pracownika realizowana jest na rzecz pracodawcy, a więc uzyskuje on potencjalny zysk z tej pracy, ale równocześnie pracodawca podejmuje ryzyko zatrudnienia pracownika, a więc ryzyko sprzedaży wytworzonego przez pracownika produktu czy też ryzyko sprzedaży usługi. Wytworzenie rzeczy lub wykonanie usługi realizowane jest przy wykorzystaniu materiałów, środków, narzędzi i pomieszczeń pracodawcy. Pracodawca ponosi negatywne konsekwencje niewłaściwego wytworzenia produktu bez winy pracownika, które wynikało np. ze złej jakości materiału⁵.
4. Praca wykonywana w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę – oznacza konkretnie wskazane miejsce, do którego ma się udać pracownik, aby wypełnić

---

² E. Szuber-Bednarz, *Pracownik – wymogi prawne zatrudnienia*, Kraków 2009, s. 9.

³ L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, Warszawa 2010, s. 45.

⁴ A. M. Świątkowski, *Prawo pracy*, Gdańsk–Kraków 2009, s. 55.

⁵ *Ibidem*.

ciążące na nim obowiązki wynikające z trwającego stosunku pracy, natomiast czas wykonywania pracy to konkretny termin, w którym praca ma być realizowana. Z uwagi na brak rozległości obszarowej regionu oraz specyficzne przyzwyczajenia ludności, wskazanie miejsca ma doniosłe znaczenie z punktu widzenia zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie zatrudnienia⁶.

5. Zatrudnianie pracownika za wynagrodzeniem – oznacza to, że nie można świadczyć pracy bez wynagrodzenia, niezależnie od tego, czy pracodawca chce pracownika tylko sprawdzić, czy też praca ta to trwający już proces. Wynagrodzenie jest elementem *sine qua non* stosunku pracy. Ustawodawca określa, jakich zasad musi przestrzegać pracodawca przy wynagradzaniu pracownika, a więc reguluje m.in. jego wysokość, poprzez określenie minimalnego wynagrodzenia za pracę, a także termin wypłaty wynagrodzenia za pracę⁷.

Oprócz zatrudnienia pracowniczego coraz częściej wskazuje się na problem samozatrudnienia oraz świadczenia pracy na podstawie stosunku cywilnoprawnego. Region nowotomyski pod tym względem nie odbiega znacząco od pozostałych regionów Wielkopolski. Zastępowanie umowy o pracę umową cywilnoprawną jest szczególnie często występującym zjawiskiem na obszarach, gdzie dominuje zatrudnienie w rolnictwie, co jest również charakterystyczne w regionie nowotomyskim⁸.

Kolejnym zagadnieniem, które należy w tym miejscu poruszyć, jest definicja regionu nowotomyskiego. Z uwagi na to, że w podziale terytorialnym państwa pojęcie takie nie występuje, ani też w taki sposób nie są dokonywane podziały dla celów statystycznych, wyróżnienie tego obszaru może wydawać się co najmniej dyskusyjne, jednak podział ten ukształtował się niejako *ad hoc*, w procesie współpracy z przedstawicielami tego obszaru. Od kilku lat autorka obserwuje doskonałą kooperację przedstawicieli samorządów terytorialnych miasta i gminy Nowy Tomyśl, powiatu nowotomyskiego oraz powiatu grodzkiego, a także Miasta i Gminy Wolsztyn oraz gmin bezpośrednio przylegających. Współpraca ta jest od lat niezmienna, dynamiczna, a rządzący wzajemnie zainteresowani osiągnięciem jak najlepszych wyników w każdej dziedzinie, na płaszczyźnie wspólnie realizowanych coraz to nowych celów. Termin „region nowotomyski” określa więc ww. jednostki samorządu terytorialnego skupione wokół wzajemnej współpracy na przedstawionym obszarze. Na bazie tego istniejącego współdziałania od października 2011 r. do września 2013 r., dzięki pozyskaniu przez autorkę środków z EFS POKL, realizowano projekt pt. *Zgoda i współpraca Wielkopolanom się opłaca, czyli nauka wsparciem dla wielkopolskich procesów adaptacyjnych*. W związku z tym zawiano partnerstwa na rzecz dokonania wspólnej analizy zmiany gospodarczej,

⁶ T. Zieliński, *Prawo pracy. Zarys systemu*, cz. I–III, Warszawa–Kraków 1986, s. 109.

⁷ T. Liszcz, *Prawo pracy*, Warszawa 2010, s. 77.

⁸ Sprawozdanie GIP za 2011 r., <www.pip.gov.pl>, (data dostępu: 20.05.2013).

realizowane przez zespół naukowców współpracujących z Wyższą Szkołą Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu, mającą Wydział Zamiejscowy w Nowym Tomyślu, oraz Wielkopolską Izbą Budownictwa i Wielkopolskim Instytutem Rozwoju Regionalnego z siedzibą w Poznaniu.

Aspekt podmiotowy

Ponieważ nie ma jednolitych danych dla obszaru wydzielonego na potrzeby realizacji projektu, stąd omówione zostaną dane jedynie tych podmiotów, które zawarły porozumienia o współpracy w zakresie analizy nad zmianą gospodarczą tj. dane dotyczące powiatu nowotomyskiego, miasta i gminy Nowy Tomyśl, powiatu grodzkiego oraz miasta i gminy Wolsztyn.

Obszar powiatu nowotomyskiego zamieszkuje ok. 72 tys. mieszkańców, co stanowi jedynie 2% ogółu mieszkańców województwa wielkopolskiego. Dane statystyczne opublikowane przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) wskazują, że w 2009 r. było to 72 725 osób, w 2010 r. – 73 498 osób, a w 2011 r. – 73 746, co świadczy o tendencji wzrostowej w tej dziedzinie. Wskaźnik gęstości zaludnienia na tym terenie to jedynie 71 osób/km². Stosunek kobiet do mężczyzn jest wyrównany, np. w 2011 r. na 73 746 osób ogółem zamieszkujących powiat 37 607 stanowiły kobiety. W tym samym czasie liczba ludności w wieku 16–21 lat w powiecie stanowiła jedynie 8% ogółu ludności, co jest niepokojące z uwagi na przyszłość powiatu.

W 2011 r. liczba ludności w wieku produkcyjnym, a więc pomiędzy 18 a 44 rokiem życia, wynosiła 30 514 osób, co stanowi 64% ogółu mieszkańców. Pracujących w tym okresie było 17 278 osób, jednak podkreślić należy, iż dane te nie uwzględniają pracujących w gospodarstwach rolnych, a wykazują jedynie zatrudnionych w charakterze pracownika najemnego⁹. Za pracownika najemnego uważa się tu zatrudnionego na podstawie umowy o pracę bądź umowy cywilnoprawnej, np. umowy zlecenia – przesłanką kwalifikującą daną umowę jako „zatrudnieniową” jest obligatoryjność objęcia ubezpieczeniem społecznym osoby podejmującej się świadczenia pracy na podstawie takiego zobowiązania.

Miasto i gminę Nowy Tomyśl zamieszkuje 24 261 osób, w tym 12 523 kobiety – tu również stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn jest wyrównany. Osób w wieku produkcyjnym, tj. w wieku 18–44 lat, jest ok. 15 710. Na badanym obszarze obserwuje się systematyczny spadek przyrostu naturalnego. Jest to zjawisko negatywnie oddziałujące na ocenę stabilności sytuacji w regionie.

---

⁹ *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu nowotomyskiego na lata 2008–2017*, Nowy Tomyśl 2008, s. 8.

Powiat grodziski liczy 50 633 mieszkańców, z czego 25 413 stanowią kobiety, a więc sytuacja jest analogiczna jak w poprzednio analizowanych jednostkach. Osoby w wieku 16–21 to jedynie 9% ogółu ludności w powiecie, natomiast osób w wieku produkcyjnym, tj. 18–44 lat, jest 21 077, co stanowi 65% ogółu ludności powiatu grodziskiego.

Miasto i gmina Wolsztyn obejmuje 30 330 osób, w tym 15 425 kobiet. Rozmieszczenie ludności na tym obszarze jest wprost proporcjonalne do uwarunkowań terytorialnych, tj. obserwuje się nieznaczną przewagą ludności zamieszkującej tereny wiejskie nad tą żyjącą na obszarze miejskim (51,5% do 48,5%)¹⁰.

W każdej z badanych jednostek obserwuje się znaczną liczbę osób emigrujących „za pracą” poza granice terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Co istotne, sytuacja jest na tyle poważna, że ww. zjawisko od kilku lat stanowi stały element zmian demograficznych w regionie.

Z przedstawionych danych wynika, że region nowotomyski, pomimo migracji ludności, charakteryzuje się stabilną sytuacją demograficzną, z równowagą liczby kobiet i mężczyzn, co wydaje się gwarantem dla powodzenia zamierzonego zrównoważonego rozwoju. Sytuacja demograficzna jest jednocześnie odbiciem zjawisk występujących w Rzeczypospolitej Polskiej, a zatem charakterystyczny jest niewielki przyrost ludności, przy jednoczesnym spadku urodzeń i ujemnym wskaźniku migracji z tendencją dość szybko wzrastającą.

Ujemne saldo migracji pokazuje, że coraz liczniej i coraz szybciej mieszkańcy podejmują decyzję o opuszczeniu terytorium RP. Negatywnym zjawiskiem jest też to, że coraz mniej osób, które wyjeżdżają w celach zarobkowych, w ogóle rozważa powrót. Za znamieny należy uznać fakt, że wyjeżdżający zakładają osiedlenie się na terytorium państwa przyjmującego już wtedy, gdy dostrzegają „choćby cień szansy na powodzenie znalezienia zatrudnienia”.

Aspekt terytorialny

68 | Powiat nowotomyski jest jednym z największych powiatów w zachodniej części Wielkopolski. Wyróżnia go korzystne położenie geograficzne w stosunku do szlaków komunikacyjnych – zarówno drogowych, jak i kolejowych – ma też dogodny dostęp do Międzynarodowego Portu Lotniczego Poznań-Ławica oraz Portu Lotniczego Zielona Góra/Babimost. Tak korzystne położenie geograficzne umożliwi mieszkańcom swobodne przemieszczanie się w celach zarobkowych, a także, z punktu widzenia aktywności gospodarczej, daje możliwości

¹⁰ *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Gmina miejsko-wiejska Wolsztyn*, <http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_gmin/powiat_wolsztynski/gm_wolsztyn.pdf>, (data dostępu: 31.05.2013).

zatrudnienia czy prowadzenia działalności gospodarczej powiązane z lokalizacją szlaków komunikacyjnych. Powierzchnię powiatu cechuje duża lesistość (prawie 40%), wynikająca przede wszystkim z występowania tu ziem o małej urodzajności. Pomimo słabej urodzajności gleb prawie 50% terenu wykorzystywane jest jako użytki rolne – ma to znaczenie z punktu widzenia zatrudnienia mieszkańców powiatu.

Powierzchnia powiatu grodziskiego wynosi 644 km². Powiat położony jest w Pradolinie Warciańsko-Odrzańskiej, stąd znaczne zróżnicowanie charakterystyki krajobrazu, a także liczne łąki, mokradła i rozlewiska. Stanowią one podstawę dla produkcji paszy dla bydła. Na obszarze powiatu występują mało urodzajne, piaszczyste gleby, nie przynoszące wysokich plonów, a jednocześnie często zalewane na skutek zmian klimatycznych i związanych z tym częstych i obfitych opadów atmosferycznych.

Miasto i gmina Nowy Tomysł zajmują łącznie 185,9 km² z czego 103 km² stanowią grunty rolne, a 61 km² lasy. Taki rozkład terytorialny tego obszaru jest jednoczesnym wskazaniem dla aktywności jej mieszkańców np. w kontekście aktywności gospodarczej. Położenie powinno także zostać wykorzystane do ukierunkowania aktywności władz lokalnych.

Miasto i gmina Wolsztyn obejmują powierzchnię 24 964 km², dogodnie położenie gwarantuje bliskość dwóch aglomeracji: poznańskiej (80 km) oraz zielonogórskiej (70 km), a także doskonałe połączenia komunikacyjne – zarówno kolejowe, jak i drogowe. Również dostępność portów lotniczych sprawia, że współpraca międzynarodowa powinna stać się priorytetem dla władz lokalnych.

Powyższe zestawienie cech charakteryzujących poszczególne jednostki samorządu terytorialnego wskazuje na specyficzny potencjał drzemiący w analizowanych jednostkach samorządu terytorialnego. Z jednej strony duże nasilenie zalesienia oraz występowanie znacznych obszarów o przeznaczeniu właściwym dla produkcji rolnej zapewnia zatrudnienie w rolnictwie, z drugiej strony korzystne położenie związane z bliskością dużych aglomeracji miejskich oraz doskonale rozwiniętych dróg komunikacyjnych stać się powinno gwarantem sukcesu dla rozwoju poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.

Aspekt przedmiotowy

Ten zakres analizy opierać się będzie na wskazaniu potencjału zatrudnienia w regionie nowotomyskim.

Biorąc pod uwagę wszystkie powyżej wymienione elementy, wskazać należy na:

- położenie (lokalizację) jako podstawową szansę dla rozwoju regionu,
- lesistość jako przesłankę dla rozbudowy bazy turystyczno-rekreacyjnej ze wskazaniem podmiotowym dla obywateli Unii Europejskiej (UE), którzy takie ukształtowanie przyrodnicze traktują niemal jak egzotykę „prawie niewystępującą”

- „dzikość” przyrody i obecność siedlisk rzadkich gatunków ptaków i zwierząt, umożliwiającą prowadzenie obserwacji przez naukowców, a co za tym idzie – stworzenie centrum naukowo-logistycznego z przeznaczeniem na badania przyrodoznawcze.

Lokalizacja regionu jest na tyle specyficzna, że z jednej strony stwarza mieszkańcom możliwość swobodnego przemieszczania się, którą powinni odpowiednio wykorzystywać, a z drugiej strony sprawia, że region może z powodzeniem stanowić bazę logistyczno-magazynową i przeładunkową, z uwagi na dostępność:

- doskonałych szlaków komunikacyjnych (autostrada, drogi szybkiego ruchu),
- nowoczesnej linii kolejowej o dużej przepustowości,
- portów lotniczych, w tym nowoczesnego portu międzynarodowego, co umożliwia współpracę z krajowymi portami lotniczymi.

Aspekt temporalny

Przyjęty okres, obejmujący lata 2009–2011, ma określoną specyfikę, gdyż jest to czas pogłębiającego się kryzysu gospodarczego w Unii Europejskiej i, co za tym idzie, czas swoistego „wstrzymania oddechu” przez wielkopolskich przedsiębiorców w oczekiwaniu na następstwa kryzysu dostrzegalnego w państwach UE. Dopiero czwarty kwartał 2011 r. jest tym okresem, w którym wskaźniki dotyczące zatrudnienia w regionie nowotomyskim zaczynają przybierać tendencję spadkową, a więc groźną dla regionu¹¹.

Wziąć należy pod uwagę jednak to, że wyposażeni w informację o nadchodzącym kryzysie przedsiębiorcy regionu nowotomyskiego posiadali dostatecznie dużo czasu na przygotowanie się do podjęcia niezbędnych czynności celem przeciwdziałania tendencjom spadkowym. Działania takie nie należą jednak wyłącznie do domeny aktywności przedsiębiorców, lecz także powinny być realizowane przez władze jednostek samorządów terytorialnych regionu, z uwagi na ciążyący na nich konstytucyjny obowiązek dbałości o dobro społeczeństwa lokalnego.

Rynek pracy na badanym obszarze

W powiecie nowotomyskim w okresie 2009–2011 rejestrowane bezrobocie utrzymywało się na w miarę stabilnym poziomie, tj. wynosiło odpowiednio w 2009 r. – 6,8%, w 2010 r. – 6,4%, a w 2011 r. – 6,5%¹². Stopa bezrobocia była więc znacznie niższa w tym regionie

¹¹ Badania własne nad rynkiem nowotomyskim, październik 2011 r.

¹² *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Powiat nowotomyski*, <http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_powiatow/powiat_nowotomyski.pdf>, (data dostępu: 30.04.2013).

niż w województwie, gdzie przyjmowało ono wartość ok. 9%. Liczba pracujących kobiet w powiecie wynosiła ok. 51%.

W powiecie grodziskim sytuacja w zakresie rejestrowanego bezrobocia wydaje się mniej stabilna. O ile w 2009 r. współczynnik ten wynosił 9%, w 2010 r. spadł do 8,1%, by już w kolejnym roku wzrosnąć do 9,1%. Takie wahania wskaźników sygnalizują podejmowanie przez władze powiatu doraźnych działań, których zaprzestanie powoduje natychmiast widoczne negatywne skutki. Liczba pracujących kobiet w tym powiecie wynosiła ok. 48%¹³.

Miasto i gmina Nowy Tomyśl znajdują się w lepszej sytuacji, jeżeli chodzi o rynek pracy, gdyż jedynie 3,8% osób w wieku produkcyjnym stanowią osoby bezrobotne, natomiast w Wolsztynie jest to już 4,6%.

Sytuacja na arenie międzynarodowej

Z uwagi na członkostwo w UE oraz wielu innych organizacjach, w tym organizacjach militarnych, które pośrednio ma również wpływ na stabilność sytuacji w regionie nowotomyskim, konieczna jest analiza sytuacji na płaszczyźnie międzynarodowej. Podczas analizy rynku zatrudnienia niezbędne jest również odniesienie się do wskaźników gospodarczych występujących w największych gospodarkach świata. Konieczność uwzględnienia wskaźników międzynarodowych wynika z postępującego procesu globalizacji, za przyczyną którego z jednej strony obserwuje się łatwiejszy dostęp do produktu, technologii, przepływu informacji, zwyczajów itp., a z drugiej strony znacznie szybciej odczuwa się skutki błędnych decyzji czy błędów przy dokonywaniu interpretacji wskaźników dotyczących rynku pracy, czego przykład stanowi choćby sytuacja gospodarcza w Hiszpanii czy w Grecji.

Analizę prawno-gospodarczą odniesiono wyłącznie do tych regionów, do których najchętniej emigrują mieszkańcy regionu nowotomyskiego¹⁴.

W 2011 r. eksport i import przypadający przeciętnie na 1 mieszkańca w największych gospodarkach świata wyniósł po 2,6 tys. USD. Znacznie powyżej średniej dla świata ogółem kształtowały się obroty handlu zagranicznego *per capita* w Niderlandach (33,8 tys. USD po stronie eksportu i 30,5 tys. USD po stronie importu) oraz Szwajcarii (odpowiednio 29,0 tys. USD i 25,6 tys. USD)¹⁵. W Niemczech wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła 18,0 tys. USD, a importu 15,3 tys. USD.

¹³ *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Powiat grodziski*, <http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_powiatow/powiat_grodziski.pdf>, (data dostępu: 30.04.2013).

¹⁴ Dane uzyskane z badań własnych przeprowadzonych w regionie nowotomyskim w okresie od października 2012 r. do grudnia 2012 r.

¹⁵ World Economic Outlook Database, IMF 2011, s. 56.

Wśród analizowanych krajów, stanowiących odniesienie dla porównania, najniższą wartość obrotów towarowych na 1 mieszkańca notowano w Chinach (1,4 tys. USD po stronie eksportu i 1,3 tys. USD po stronie importu), Brazylii (odpowiednio 1,3 tys. USD i 1,1 tys. USD), Indonezji (odpowiednio 0,8 tys. USD i 0,7 tys. USD), a także w Indiach (odpowiednio 0,2 tys. USD i 0,4 tys. USD)¹⁶. Do tych państw mieszkańcy regionu nowotomyskiego sporadycznie udają się w celach zarobkowych, najpopularniejszym spośród nich są Chiny.

We wszystkich omawianych krajach notowano wzrost wartości eksportu *per capita* względem 2007 r., w tym najbardziej w Indiach (o 80,6%), Australii (o 77,6%) i Indonezji (o 63,2%). Największy wzrost wartości importu *per capita* w odniesieniu do 2007 r. obserwowano natomiast w Indonezji, Chinach oraz Indiach (odpowiednio o 81,1%, 78,2% i o 77,5%). Spadek importu wystąpił jedynie w Hiszpanii (o 7,5%).

W Polsce eksport na jednego mieszkańca ukształtował się na poziomie 4,9 tys. USD (wzrost o 34,6% w stosunku do 2007 r.), natomiast import – 5,4 tys. USD (wzrost o 27,1%).

W większości krajów o największym udziale w światowym PKB, w 2011 r. utrzymały się dotychczasowe tendencje w zakresie relacji eksportu do importu. Do państw, które charakteryzowały się znaczną nadwyżką eksportu nad importem, należały Rosja (69,0%), Brazylia (20,9%) i Niemcy (17,5%). Korzystną relację notowano również w Niderlandach, Australii, Szwajcarii oraz Indonezji, gdzie eksport był o ok. 10,9%–14,2% większy niż import. W Chinach, drugiej gospodarce świata, od 2008 r. nadwyżka eksportu nad importem zaczęła obniżać się i w 2011 r. wyniosła 9,0%.

Podobnie jak w poprzednich latach, znacznie niższą wartość eksportu niż importu (i tym samym duże uzależnienie gospodarek od towarów sprowadzanych z zagranicy) wykazywały Turcja, Stany Zjednoczone, Indie i Wielka Brytania, gdzie wartość eksportu stanowiła odpowiednio 56,0%, 65,3%, 66,6% i 75,4% wartości importu. Deficyt obrotów towarowych notowano również w Hiszpanii, we Francji, w Polsce, we Włoszech, w Japonii, Meksyku i Kanadzie. W Japonii, po obserwowanym przez wiele lat dodatnim wyniku obrotów, w 2011 r. tendencja uległa odwróceniu i odnotowano nadwyżkę importu nad eksportem, wynoszącą 3,7%. W Polsce wystąpiła niewielka poprawa relacji eksportu do importu w porównaniu z rokiem poprzednim (o 0,8 p. proc.)¹⁷.

Podsumowanie

Dążenie do przewidywania zmian na rynku zatrudnienia powinno rozpoczynać się od analizy danych z rynków światowych, gdyż już od pewnego czasu obserwowana w Polsce sytuacja gospodarcza, a tym samym sytuacja na rynku pracy, jest odbiciem sytuacji na

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ World Population Prospects, 2011 Revision, s. 34.

świecie. Niezależnie od tego, czy analizie podda się rynek globalny, krajowy czy wyłącznie określony wycinek terytorium, przesłanki determinujące badane wskaźniki będą te same. Do nich zaliczyć należy:

- potencjał wynikający z położenia geograficznego,
- umiejętność wykorzystania lokalizacji,
- dostęp do informacji dla społeczności lokalnej,
- prawidłowe identyfikowanie potrzeb lokalnej społeczności,
- próba zmiany mentalności członków społeczeństwa.

Długofalowe plany rozwoju infrastruktury drogowej powinny stać się podstawą dla formułowania planów zagospodarowania przestrzennego oraz aktywizacji lokalnej społeczności. Ponadto uwzględnienia wymaga wzrastająca rola agroturystyki. Spośród badanych obszarów składających się na region nowotomyski jedynie miasto i gmina Nowy Tomyśl wyeksponowały ten element. W pozostałych założeniach rozwoju wskazuje się na tę dziedzinę, lecz poza wskazaniem niewiele się czyni, aby wesprzeć lokalnych przedsiębiorców czy uatrakcyjnić region, choćby poprzez budowę infrastruktury turystycznej, np. ścieżek rowerowych.

Wpływ na utrzymywanie się znacznego poziomu bezrobocia ma także brak aktywizacji społeczności lokalnej w zakresie np. edukacji, w szczególności edukacji bezpłatnej, dostępnej dla osób zarówno posiadających status bezrobotnego, jak i pracujących, ale zamierzających podnosić kwalifikacje. Jeśli przyjąć założenie, że celem regionu miałyby być otwarcie się na państwa UE oraz państwa – sąsiadów zza wschodniej granicy, które niezwykle chętnie nawiązują współpracę z gminami wielkopolski, to niezbędna okazuje się np. znajomość języków obcych, czy znajomość zwyczajów międzynarodowych.

Należy zatem zwrócić większą uwagę na przygotowanie się zarządzających do stwarzania możliwości podejmowania aktywności członkom społeczności regionu nowotomyskiego.

Literatura

Wybór literatury

- Florek L., Zieliński T., *Prawo pracy*, Warszawa 2010.
 Liszcz T., *Prawo pracy*, Warszawa 2010.
 Szuber-Bednarz E., *Pracownik – wymogi prawne zatrudnienia*, Kraków 2009.
 Świątkowski A. M., *Prawo pracy*, Gdańsk–Kraków 2009.
 Zieliński T., *Prawo pracy. Zarys systemu*, cz. I–III, Warszawa–Kraków 1986.

Wybór źródeł prawa

- Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Gmina miejsko-wiejska Wolsztyn*, <http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_gmin/powiat_wolsztyński/gm_wolsztyn.pdf>, (data dostępu: 31.05.2013).

Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Powiat nowotomyski, <http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_powiatow/powiat_nowotomyski.pdf>, (data dostępu: 30.04.2013).

Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012. Powiat grodziski, <http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_powiatow/powiat_grodziski.pdf>, (data dostępu: 30.04.2013).

Sprawozdanie GIP z działalności Państwowej Inspekcji Pracy za rok 2011.

Strategia rozwoju społeczno gospodarczego powiatu nowotomyskiego na lata 2008–2017, Nowy Tomyśl 2008.

World Economic Outlook Database, IMF 2011.

World Population Prospects, 2011 Revision.